

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 18 (31)

Суми – 2019

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2019.i18.p142>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ В АСПЕКТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СИСТЕМОЮ⁴

Слабунова Юлія Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
керівник Сумської місцевої прокуратури,
викладач кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Кіяшко Юрій Михайлович,
аспірант кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Картавий Ярослав Вікторович,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Стаття присвячена питанню дослідження організації контролюючої діяльності під час вжиття заходів із управління фінансовими системами окремих іноземних держав. Наголошено, що вивчення практик іноземних країн є корисним і необхідним для української держави, в нинішніх умовах неодноразових спроб законодавчого впровадження інноваційних методів управління вітчизняною фінансовою системою.

Акцентовано увагу на визнаній значимості контролюючої діяльності в іноземних державах із управління фінансовими системами. Встановлено, що такий контроль побудований за різними моделями. У той же час, для багатьох розвинених країн характерною є система децентралізації та, часто, виділення деяких елементів аудиту в самостійну гілку.

Звернено увагу на особливостях розвитку фінансового контролю в зарубіжних державах. У загальному вигляді розглянуто питання здійснення вказаного контролю в Сполучених Штатах Америки, Турецької Республіки, Французької Республіки та інших державах. Виявлено позитивні сторони та негативні аспекти у питаннях організації контролюючої діяльності деяких закордонних країн. Оцінено доцільність та імовірність впровадження позитивних чинників у національне законодавство.

З'ясовано, що в багатьох розвинених країнах більшість органів державного фінансового контролю широко використовує аудит ефективності як один із найефективніших його методів.

⁴ Робота виконана в проєкті 0118U003582

Встановлено, що ціллю здійснення саме такого виду контролю залишається визначення соціально значущого результату від використання всіх існуючих державних ресурсів.

Наголошено, що багатьох іноземних державах значна увага присвячується оцінці організації та проведення фінансового контролю за широким переліком відповідних критеріїв. Адже, винятково за належної оцінки вказаних державних заходів можливо визначити реальну дієвість останніх.

Ключові слова: аудит ефективності, державний фінансовий контроль, контроль, контролююча діяльність, управління фінансовою системою, фінансова система.

Slabunova Yu.V., Kiiashko Yu.M., Kartaviy Ya.V. Foreign experience of organization of performance audit in the aspect of financial system management. The article is devoted to the question of the study of the organization of controlling activity in the course of taking measures to manage the financial systems of certain foreign countries. It is emphasized that studying the practices of foreign countries is useful and necessary for the Ukrainian state in the current conditions of repeated attempts of legislative introduction of innovative methods of management of the domestic financial system.

Emphasis is placed on the recognized importance of controlling activities in foreign countries in the management of financial systems. It is established that such control is built on different models. At the same time, many developed countries are characterized by a system of decentralization and, often, the allocation of certain elements of the audit to a separate branch.

Attention is paid to the peculiarities of the development of financial control in foreign countries. The issue of exercising such control in the United States of America, the Republic of Turkey, the French Republic and other countries is considered in general terms. Positive aspects and negative aspects in the organization of controlling activities of some foreign countries were identified. The feasibility and likelihood of introducing positive factors into national legislation was assessed.

It has been found that in many developed countries most of the public financial control authorities make extensive use of performance audit as one of its most effective methods. It is established that the purpose of exercising this type of control is to determine the socially significant result from the use of all existing state resources.

It is emphasized that in many foreign countries considerable attention is paid to the assessment of organization and financial control over a wide range of relevant criteria. After all, it is only with proper assessment of these state measures that it is possible to determine the actual effectiveness of the latter.

Keywords: performance audit, state financial control, control, control activities, financial system management, financial system.

Вступ. Належне функціонування вітчизняної фінансової системи є однією з основних передумов економічної стабільності в державі та соціального благополуччя її населення. Закономірно, що вказане досягається, не востаннє, за рахунок ефективного та збалансованого державного управління фінансовими процесами в країні за різними рівнями і напрямками владного впливу. Одним із таких є аудит ефективності – складова державного фінансового контролю, який на меті сприяти підвищенню якості управління фінансовою системою. На думку Ю. А. Литвина, його роль зумовлена тим, що одним із найважливіших напрямів діяльності держави є сфера фінансів, яка являє собою сукупність дій державних органів, спрямованих на формування, розподіл і використання централізованих та децентралізованих грошових фондів з метою

забезпечення здійснення функцій держави, реалізації завдань соціально-економічного характеру, управління, обороноздатності, роботи державних органів, а також контроль за використанням її фінансових ресурсів [1, с. 347].

Постановка проблеми. Аналіз вказаного питання, безперечно, вимагає ознайомлення з іноземним досвідом організації здійснення аудиту ефективності. У нинішніх реаліях це також зумовлено обранням Україною проєвропейського вектору подальшого власного розвитку, непоодинокими прорахунками по вибору підходів до врегулювання окремих проблемних аспектів, а також урахуванням світової тенденції з уніфікації стандартів правового вирішення переважної більшості спорів. Варто наголосити, що, об'єктивно, досвід окремих закордонних держав із організації контролюючої діяльності з управління

фінансовими системами дійсно заслуговує уваги. Про це свідчать кінцеві результати такої роботи, внаслідок чого прослідковуються явні позитивні «зрушення» у частині протікання ряду фінансових процесів в державах, що, безперечно, позитивно «віддзеркалюється» на економіках тих країн, сприяє політичній стабільності й соціальному благополуччю населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти вказаного питання неодноразово перебували у полі зору таких науковців, як В. Ш. Алієва, О. О. Александрович, М. В. Васильєва, А. В. Васюк, М. Ф. Желтова, Е. С. Карпов, Ю. А. Ковальчук, Т. А. Кобзєва, В. В. Корженко, В. В. Нікітін, А. В. Мамишев, С. М. Рябухін, Є. М. Сінева, С. В. Степашин, Ю. В. Табенська, А. С. Шапошник, В. П. Шегурова та інших. У той же час, зважаючи на зміни чинного законодавства і появу нових викликів перед державою, це питання, об'єктивно, вимагає уваги з боку науковців та фахівців.

Постановка завдання. Ознайомитись та проаналізувати провідний зарубіжний досвід організації здійснення аудиту ефективності як складової державного фінансового контролю.

Виклад основного матеріалу. Діючі системи державного фінансового контролю, які склалися в конкретних країнах, мають свої особливості, пов'язані з історичними аспектами розвитку держави. Більш того, в світовій практиці органи державного фінансового контролю вже давно стали невід'ємною складовою демократичного суспільства і обов'язковим елементом управління суспільними фінансовими засобами [2, с. 209].

Слід звернути увагу на висловлювання М. В. Васильєвої, яка відмічає, що такий й інші види контролю «... у країнах вибудовується за різними моделями, проте в загальному вигляді для розвитку цієї системи властива тенденція децентралізації і виділення аудиту або його елементів в самостійну гілку контрольної діяльності, в процесі здійснення якої визначаються доцільність і належний розподіл доходів і витрачання коштів бюджетів різних рівнів, виконання прийнятих рішень, а також положень відповідних законодавчих актів, ефективність діяльності органів влади при виконанні покладених на них функцій» [3]. Очевидно, що це зумовлено специфікою розвитку правового забезпечення організації та здійснення контролюючої діяльності в тій чи іншій державі.

На сучасному етапі у багатьох цивілізованих державах контролюючі установи часто і широко застосовують аудит ефективності як один із найдієвіших методів державного бюджетного контролю. Найважливішою його метою є визначення соціально значущого результату від

використання наявних державних ресурсів, наприклад, у вигляді поліпшення здоров'я й якості життя населення, підвищення якості освіти або зниження рівня злочинності. Частка аудиту ефективності в загальній кількості перевірок вищих органів фінансового контролю в ряді розвинених країн перевищує 50 % [4]. Багаторічна практика показує, що аудит ефективності є важливим інструментом державного фінансового контролю, спрямованим на оцінку ефективності, економічності і рентабельності управлінської діяльності, а також вироблення рекомендацій щодо усунення порушень і подальшого підвищення результативності використання бюджетних коштів [5, с. 10]. За допомогою нього вдається визначити ефективність контролюючої діяльності уповноважених державних органів. Висновки з отриманих результатів, зазвичай, покладаються в основу досліджень, що стосуються питання правового регулювання діяльності суб'єктів державного фінансового контролю з ключовою метою – підвищення рівня ефективності роботи останніх у цьому аспекті.

Варто наголосити, що сама якість результатів контрольного заходу з використанням аудиту ефективності бюджетних витрат значною мірою залежить від точного визначення критеріїв оцінки ефективності, які повинні бути об'єктивними, чіткими, достатніми і порівнянними. При цьому, слід виходити з розуміння того, що критерії – це ознаки, на основі яких проводиться оцінка, визначення та класифікація аналізованого об'єкта, що характеризують явища, системи і здатні служити мірилом досягнення поставлених цілей. Критерії є об'єктивними в тому випадку, якщо вони обрані в результаті всебічного аналізу перевіряється сфери використання державних засобів і діяльності об'єктів перевірки, відображають їх особливості і відповідають цілям аудиту ефективності. Чіткість критеріїв полягає в тому, що вони повинні мати формулювання, що не містять двозначності і не можуть бути схильні до різних інтерпретацій ні з боку перевіряючих або тих кого перевіряють, ні з боку майбутніх користувачів звіту про результати даного аудиту ефективності. Порівнянність критеріїв полягає в тому, щоб вони узгоджувалися з критеріями оцінки ефективності, використаними при проведенні аналогічного аудиту ефективності в даній сфері використання державних коштів або на подібних об'єктах, а також самі могли застосовуватися при проведенні аналогічного аудиту ефективності. Критерії є достатніми в тому випадку, коли на основі їх сукупності робляться обґрунтовані висновки і висновки про ефективність використання державних коштів відповідно до